

Реакција на Концепцијата за Гимназиско образование претставена од Министерството за образование и наука во јануари 2025 година

од

Друштво на физичарите на Република Македонија

1. ЗА ДРУШТВОТО НА ФИЗИЧАРИТЕ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Друштвото на физичарите на Република Македонија (ДФРМ) е стручно-научно здружение основано во 1949 година. Во основа, тоа ја популаризира физиката и другите природни науки преку стекнување и унапредување на знаењата, способностите и вештините кај учениците, наставниците и граѓаните. Исто така, тоа е посветено на унапредување и заштита на животната средина.

Во него членуваат повеќе од 60 универзитетски професори, околу 800 наставници од основните и средните училишта, колеги од други институции и компании, студенти. Меѓу дел од поважните активности на ДФРМ се и: развивање на физиката како наставен предмет во основните и средните училишта во Македонија, развој на физиката како наука, стручна поддршка на наставниците и професорите по физика во нивното секојдневно работење, како и работа со талентираните ученици преку организирање натпревари по физика (општински, регионални, републички), селекциони натпревари за меѓународни олимпијади, како и подготовка и учество на тим ученици на Меѓународна олимпијада по физика. Континуираната работа на ДФРМ со талентираните ученици од Македонија покажа дека учениците учејќи во гимназиите во државата можат на Меѓународните натпревари да покажуваат подобри резултати од дел од најразвиените европски држави.

Друштвото на физичарите на Република Македонија побара од своите членови детално да го разгледаат предложениот документ за Концепција за гимназиското образование, да ги детектираат слабостите и силните страни во него, да укажат на пропустите и да предложат измени со кои би се добил квалитетен документ, којшто ќе биде основа за квалитетно гимназиско образование. Оваа реакција ги вклопува сите забелешки, предлози и сугестии, и веруваме дека ќе послужи како појдовна основа за измена или создавање нова Концепција за гимназиското образование во Македонија. Од целокупното изнесено, на крајот е донесен и заклучок.

2. АНАЛИЗА НА КОНЦЕПЦИЈАТА ЗА ГИМНАЗИСКО ОБРАЗОВАНИЕ

Концепцијата за гимназиско образование претставена од страна на Министерството за образование и наука (МОН) во јануари 2025 година е документ на 43 страни, со којшто треба да бидат регулирано Гимназиското образование преку внесување на драстични измени во однос на сегашното Гимназиско образование. Во него е направен обид за оправдување на ваквите измени и дадено е оправдување на предложените измени. Членовите на ДФРМ сметаат дека ваквиот документ **не само што не го унапредува гимназиското образование, туку ќе нанесе и непоправливи штети врз генерации гимназијалци, кои потоа треба да бидат носители на македонското општество, доколку во предлог Концепцијата не се направат суштински промени.** Ваквиот став ќе го докажеме преку анализа на одделни делови од Концепцијата, споредба на истата со слични документи во технолошко развиените држави со успешни образовни системи и ќе предложиме промени во истиот со цел да се добие квалитетно гимназиско образование какво што заслужуваат идните генерации гимназијалци во Македонија и какво што веруваме е цел и на подносителот на овој документ.

2.1 ПОЈДОВНИ ОСНОВИ ЗА ИЗРАБОТКА НА КОНЦЕПЦИЈАТА ЗА ГИМНАЗИСКО ОБРАЗОВАНИЕ

Во „Концепција за реформи во гимназиското образование“ се истакнати следните главни појдовни основи:

Законска поставеност

Потреба од реформи

Цели на реформите

Усогласување со европските стандарди

Во овој дел од Концепцијата евидентни се низа пропусти, кои сметаме дека треба да се коригираат или отстранат.

Најкрупните забелешки во овој дел се следниве:

Еднократна анкета: Целокупната анализа на потребите за промени се врши врз база на резултатите од само една анкета и еден цитиран документ, **кои не се доволни за донесување веродостојни заклучоци за правење на реформите.** Анкетата е спроведена во последната учебна година, иако во државата се предвидени механизми за континуирано следење на образованието. Податоците од само една анкета може да бидат ограничени и не секогаш ги одразуваат долгорочните тенденции или реалната состојба. Анкетирањето на ученици, кои се дел од гимназиското образование во последната учебна година и базирањето на Концепцијата само на тие одговори создава таканаречена „**негативна повратна врска**“ во добивањето на реална слика за гимназиското образование. Одговорите во анкетите на учениците често се субјективни и зависат од личните искуства на учесниците, а со тоа не оддаваат секогаш реална слика за состојбите. Дали е извршена анализа на причините за добиените одговори? Освен анкетите, потребно е да се користат и други методи како интервјуа, фокус групи и анализа на податоци за успешноста на учениците. Зошто не е спроведена анкета на граѓани делејќи ги во различни возрастни групи (на пример 25 -35 години, 36-45 години, 46 до 55 години и така натаму)? На различните возрастни групи би можело да им се постават прашања, со коишто би го оцениле своето гимназиско образование и би предложили промени, имајќи го предвид искуството што го имале во животот, односно што е она што им недостасувало и требало да го научат во гимназиското образование, што е она што не би сакале да се менува, што е она што би требало да биде вклучено, а што е она што нужно треба да се промени. Понатаму, никаде не пишува дека покрај наставниците и учениците, биле вклучени мислења на родителите и експертите за образование од наставничките факултети и струковите здруженија.

Во документот никаде не е споменато кои наставни програми од технолошко развиени држави во Европа се анализирани, и во кои држави може да се видат наставни програми, коишто наликуваат на предложената. Ниедна реформа денес во образованието во денешниот глобален свет не се прави само врз база на домашните искуства, без анализа на она што во образованието го имаат технолошки најразвиените држави во светот

Модернизација на наставните програми е втората причина, врз којашто се потпира потребата за реформи. Имајќи предвид дека во секој документ за реформи во гимназиското образование во независна Македонија е наведен ваков дел, којшто како по правило се нагласува и потпира на истите аргументи, останува прашањето зошто минатите програми не дале позитивен резултат во насока на модернизација на наставните програми?

Недоволна деталност за имплементација: Концепцијата не објаснува конкретни чекори за спроведување на реформите. Концепција без специфични чекори или временска рамка за имплементација е „мртов документ“, којшто како и во минатото нема да даде никакви резултати, туку ќе служи како сито низ кое ќе се провлекуваат пропусти и неуспех на учениците. Дополнително, никаде не е наведена финансиска конструкција за нејзина имплементација.

Пилот-програми. Вообичаено во најголем дел од државите каде се врши детална анализа на образовните програми (Јапонија, Јужна Кореја и Сингапур), пред промените се прави нивно тестирање преку пилот програми во некои од училишта, после што се анализираат добиените податоци и резултати. Дали се планира ова да биде случај со оваа Концепција, односно дали пред нејзиното воведување ќе се оди со пилот - програми? Ни една реформа во образованието не треба да се прави „сега“ и „веднаш“. Потврда за ваквиот став е катастрофалната имплементација на „Кембриџ“ програмата во основните училишта од пред десетина години.

Дефинирање на одговорни субјекти и поставување јасни рокови за спроведување на реформите недостасува што претставува уште една слабост на овој документ. Дали неуспешноста на Концепцијата ќе повлече било каква одговорност на „експертите“ кои ја предлагаат?

Ограничен обем на дигитализација. Недостига јасен план за воведување на дигитални алатки во наставата. Дали е извршено скенирање на состојбата во гимназиите во сите средини во државата и нивната опременост со дигитални алатки. Колку „смарт“ училници досега се опремени за да може да се изврши дигитализација на наставниот процес. Да не забораваме дека единствената дигитална алатка која до некаде беше усвоена за време на пандемијата на КОВИД-19, подоцна беше повлечена од употреба во училиштата.

Дали пред да се помине на дигитализација не треба МОН да ги изврши сите потребни подготовки на материјално – техничките услови во училиштата?

Континуирана проценка. Зошто не постои и зошто не се спроведени повеќегодишни истражувања и анализи за да се следи ефективност на реформите. Ако постојат резултати од такви истражувања зошто истите не се презентираат за да може да се види што било слабост во постоечкото гимназиско образование? Зошто во Концепцијата не се предвидуваат ваквите механизми?

Предизвици при имплементација се донекаде јасно дефинирани, но останува прашањето дали прво треба да се донесе Концепцијата и промените имајќи ги предвид предизвиците или прво треба да се започне со решавање на предизвиците, после што ќе следи воведување на Концепцијата. Пример, наведено е дека ќе постои недостиг од ресурси за спроведувањето на реформите. Дали постои план од каде ќе бидат набавени овие ресурси и како ќе бидат употребени? Колкава е финансиската проекција за имплементација на Концепцијата? Како после голем број на обуки за професорите организирани од БРО, сè уште имаме неподготвени наставници за промени? Колкава е успешност на подготовките, коишто ги организира БРО, и доколку нема успех зошто при подготовките и обуките не се искористат наставничките факултети и струковите здруженија? Како ќе се надминат локалните и регионалните разлики? Кои механизми ќе ги воведат МОН за следење на напредокот и успешност на реформите?

2.2 КОНЦЕПЦИЈАТА КАКО ОСНОВА ЗА КВАЛИТЕТНО ГИМНАЗИСКО ОБРАЗОВАНИЕ

Во овој дел ќе се задржиме само на делот: **Промовирање и заштита на животната средина.** Наставните програми во овој дел се препорачува да ги интегрираат темите за климатските промени, одржливиот развој и заштитата на природата, а се препорачува гимназијалците да се вклучуваат во еколошки активности, како што се акции за садење дрвја и селектирање отпад.

Дел од овој пасус во Концепцијата изгледа како да е пишуван пред 50 години кога решавањето на еколошките и климатските процеси се сметало дека може да бидат решени преку „садење дрва“ и „селектирање отпад“. Нема ништо лошо во садењето дрва, но современите еколошки проблеми може да бидат решени само преку развој на напредни зелени технологии, за коишто е потребно знаење од повеќе научни области кои со оваа концепција ќе се лимитираат на изучување само во првите две години од образованието. Дали авторите на оваа концепција се запрашале што ќе се случи со отпадот, којшто учениците го селектирале? Во која постројка или фабрика во Македонија ќе се преработи тој отпад? Дали во Македонија постојат такви компании? Дали државата им овозможила на граѓаните да вршат селекција на отпад преку инсталација на соодветна инфраструктура надвор од Скопје.

Предлогот тука е да се следи примерот на Јужна Кореја, каде учениците активно учествуваат во **програми за зелени технологии.** За таа цел прво е потребно соодветно вложување од државата за развој на вакви технологии и зголемување на фондот на часовите од природните науки, кои единствено ќе дадат одговор на ваквите предизвици.

Дополнително во овој дел предлагаме во Концепцијата да се воведат дел, којшто ќе го поттикне разбирањето на гимназијалците за основите на „енергетска ефикасност“, како неразвоен дел на заштитата на животната средина.

2.3 „НАЦИОНАЛНА РАМКА НА КЛУЧНИТЕ КОМПЕТЕНЦИИ ЗА ГИМНАЗИСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ“

Националната рамка на клучните компетенции за гимназиското образование во Македонија претставува основа за модернизација на наставните програми и подобрување на квалитетот на образованието. Во овој дел се предвидува дека гимназијалците ќе добијат знаења, вештини и вредности кај учениците за нивен целосен развој, како и се предвидува дека истите ќе бидат подготвени за активно учество во општеството и поддршка на граѓанските, економските и културните потреби на заедницата.

Постоењето на гимназиското образование е пред сè да подготви квалитетни кадри кои ќе го продолжат своето образование на факултетите во Македонија и надвор од неа. За таа цел гимназиското образование потребно е да им овозможи што е можно поголемо знаење од базичните предмети како физика, хемија, биологија, математика и информатика, како науки кои овозможуваат развојот во светот на инженерски, технолошки, биомедицински и дигитален план. Намалувањето на часовите од овие предмети во првите две години, како и целосното исклучување на дел од нив во трета и четврта година ќе допринесе

да се изврши „квали остручување“ на гимназијалците и нивна неможност успешно да го продолжат своето образование на факултетите, пред сè поради немањето на интердисциплинарни знаења. Ваквото „остручување“ на идните гимназијалци кон само одредени предмети ќе ја уништи интердисциплинарноста, кон која се стремат предлагачите на овој документ како темел на „Општото знаење“. Реализацијата на ваквата Концепција во малите средини ќе најде на сериозни проблеми во помалите градови во Македонија, што дополнително ќе го осиромаша знаењето на учениците од овие средини.

Со тоа доаѓаме до следниот дел од концепцијата каде учениците потребно е да имаат Дисциплинарно, Интердисциплинарно, Епистемичко и Процедурно знаење. Кратењето на фондот на часови на базичните предмети и застапеноста на најголем дел од нив во прва и втора година, спротивно на целите на оваа Концепција, драстично ќе го намали Дисциплинарното знаење, коешто е основа за стекнување на останатите три знаења. За учениците да успеат да поврзат различни предмети и да решаваат комплексни проблеми, да научат како се создава и проверува знаењето, но и да развијат практични вештини преку примена на теоријата, потребно е токму знаењето од природните науки, математиката и информатиката. Единствено преку решавање на лабораториски и нумерички проблеми, коишто се составен дел на наставните предмети од наведените науки, гимназијалците може да се подготват за сите видови знаење, коишто се цел на реформите. Одбирањето на интензивно изучување на два предмета во последните две години, особено ќе го намали капацитетот на гимназијалците за стекнување на Интердисциплинарно и Процедурно знаење.

Додека развиените држави како Сингапур и Јапонија, каде што особено значење во гимназиите се придава на STEM дисциплините, во оваа Концепција не постои ниедна реченица за поголема нивна застапеност во однос на претходното гимназиско образование.

Без подетално образложение од наша страна во овој дел ги поставуваме и прашањата:

Како ќе се дојде и како ќе се проверат интердисциплинарните и процедурните знаења на учениците? Во кои лаборатории и со која опрема ќе се постигне тоа?

Дали БРО поседува капацитети и ресурси да изврши обуки на наставниците за создавање на наведените компетенции?

Како ќе се врши континуираната евалуација на компетенциите на гимназијалците?

2.4. НАСТАВЕН ПЛАН

Предлог наставниот план во оваа Концепција за жал ЦЕЛОСНО не соодветствува на реалноста, барањата кои самиот предлагач ги навел во погорниот текст од овој документ, како и современите текови во гимназиското образование во развиените земји во светот. Градејќи ја својата идеја на само една анкета од последната учебна година, којашто точно е дека содржи голем број испитаници, но не може да се анализира во детали (како била спроведена, кои биле понудените одговори, дали била пристрасна, каква е процентуалната застапеност на останатите одговори, кои не се презентирани во документот, дали постои корелација помеѓу некои одговори) и наведувајќи еден документ (OECD Learning Compass 2030), создавачите на оваа нацрт концепција на мала врата сакаат да го протуркаат уште еднаш најнепопуларниот проект во историјата на македонското образование „КЕМБРИЦ“ проектот, кој овој пат не е наречен со тоа име.

Имено, предлагачите наведуваат дека оние предмети, кои претставуваат основа на секое гимназиско образование (Математика, Физика, Хемија, Биологија, Географија, Историја и Информатика) ќе се изучуваат со два часа во првите две години, а потоа учениците би одбирале само два од нив за напредно изучување. Ваквиот модел е воведување на програмата IGSE во првите две години, а потоа програмата IB во последните две години од гимназиското образование. Ваквата програма нема никаква врска со препораките на Европската комисија (The European School Curriculum), ниту со практиките за гимназиско образование во државите во светот каде на оваа проблематика се пристапува со должно внимание. Слична програма на оваа може да се најде во дел од Американските сојузни држави, чијшто образовен модел ни оддалеку не е помеѓу најуспешните во светот. Ваквата реформа ќе го доведе гимназиското образование да биде споредливо со образованијата во земјите во третиот свет, слично како што беше случајот со воведување на „Кембриц“ програмата во основните училишта.

Дополнително, предлагачите на Концепцијата се повикуваат на досегашните резултати од PISA тестирањата, иако сметаме дека е голема грешка реформите да се прават со цел да се подобрат резултатите на PISA тестирањата, наместо да се прават за Македонските гимназијалци да имаат поголеми знаења и вештини. Но ако го следиме наративот на предлагачите, нејасно е како, ако со сегашното ниво на застапеност

на СТЕМ предметите постигнувањата се слаби, како се очекува истите да се подобрат кога со оваа концепција во трета и четврта година ќе се исфрлат најголемиот дел од овие предмети?

Она што предлагачите на овој документ треба да го направат е тоа што покрај задолжителните предмети: Мајчин јазик, Математика, втор странски јазик и физичкото и здравствено образование (несреќно наречено како Спорт) во текот на четирите години ЗАДОЛЖИТЕЛНО во текот на 4 години треба да се изучуваат шесте предмети: Физика, Хемија, Биологија и Информатика. Во спротивност, целокупната приказна на предлагачите дека гимназијалците ќе добијат Интердисциплинарно, Епистемичко и Процедурно знаење паѓа во вода. Денешниот мултидисциплинарен карактер на науката никако не дозволува исфрлање на некоја од споменатите дисциплини во последните две години во гимназиското образование. Како пример за неуспешноста на ваквиот модел ќе наведеме ученик кој можеби планира да го продолжи своето образование на биомедицинските науки па ги избрал на пример биологија и хемија како предмети од кои би добил напредно знаење. Ваквиот гимназијалец би се сретнал со непремостливи проблеми во текот на студирањето како резултат на малото познавање на физичките законитости и испитувања или пак недостатокот од знаења во информатиката кои денес преставуваат основни алатки во медицината, биологијата, ветерината, земјоделството, фармацијата, ветерината и сличните области.,

Предлогот е СИТЕ споменати дисциплини (математика, физика, хемија, биологија и информатика) да се задржат во СИТЕ години, а дополнителното збогатено знаење да се формира преку изборните предмети: кои треба да бидат соодветни, како на пример од физика: применета математика, астрономија, астрофизика, одбрани поглавја од современа физика, применета физика, лабораториски практикум по физика и слично. Вакви изборни предмети би требало да има и од други области.

Предлагаме Философијата како мајка на науките да биде во листата на задолжителни предмети во четвртата година од образованието на гимназијалците. Сметаме дека со исфрлање на овој предмет од листата задолжителни предмети ќе ги осиромашат гимназијалците со знаење неопходно за развивање на критичко размислување, аналитички вештини и морална свест кај учениците.

Предлагаме во листата за изборни предмети да се исфрли предметот, којшто несреќно е наречен „Образование за животната средина“, бидејќи во секој од предметите како физика, хемија, биологија и географија може да се вклучат поглавја од овој предмет и преку секој од тие предмети да се разгледаат различните аспекти на проблемите од животната средина, климатските промени и енергетската ефикасност.

Предлагаме да се исфрлат предложените слободни изборни предмети Здравствено и сексуално образование, Ненасилна комуникација и разрешување конфликти, Ментално здравје и добросостојба... бидејќи за најголем дел од темите може да се дискутира и учи на класниот час и часовите по физичко и здравствено образование. Наместо овие предмети треба да се воведат дополнителни предмети кои ќе вклучуваат стекнување на лабораториски вештини по физика, хемија, биологија, информатика, односно СТЕМ знаења, како и предмети од типот на етика, логика, мултимедијална писменост, стекнување на меки вештини и слично.

Предлагаме предметот Право да се префрли од листата на предмети за почетно изучување да се префрли во листата на слободни изборни предмети, бидејќи со претставениот модел со ваквиот предмет без потребно се обременува гимназиското образование

Предлагаме активноста општествено корисна работа да биде добро осмислена и учениците навистина да имаат корист од истата. Предлагаме активности како помагање на посолидните ученици на оние со помал успех, организирање и вклучување во хуманитарни акции, помагање на стари и немоќни лица, но никако истиот да не се користи за четири години собирање ѓубре во школскиот двор.

Предлагаме да се промени тимот кој ќе ја подготви новата концепција, бидејќи според напишаното (не постои увид во тоа кој се учествувал во изготвувањето на истата и колкави се нивните компетенции), може да се заклучи дека најверојатно истите луѓе учествуваат во носењето на секоја од промените во програмите во основното и средното образование многу години наназад.

Предлагаме во тимот, којшто ќе ги изврши измените да бидат вклучени експерти од Природно-математичкиот факултет како факултет во кој се образуваат најголем дел од наставниците кои предаваат во гимназиското образование

Предлагаме во тимот кој ќе ја изготви конечната верзија на новата Концепција да биде вклучени по еден наставник од сите струковни здруженија, на предлог на здруженијата.

Предлагаме при корекцијата на овој документ да се консултираат програми за гимназиско образование и до нас географски најблиските држави (детално да се анализираат програмите на

Словенечкото гимназиско образование, каде се забележани големи успеси по спроведените реформи), како и програми на дел од технолошки најразвиените држави, како што се Јапонија, Јужна Кореја и Сингапур.

Предлагаме новата Концепција да предвиди рокови за спроведување, финансиска конструкција за имплементирање, дигитализација на гимназиите пред нејзината имплементација.

Предлагаме новата концепција да го ограничи бројот на гимназијалци во една паралелка на 15 до 20. Малиот број ученици во паралелките придонесува за значително подобрување на квалитетот на образованието и целокупното искуство на учениците (подобра интеракција наставник – ученик, поголема вклученост, подобро следење на постигнувањата на учениците, зголемување на продуктивноста на учениците, поквалитетна групна работа, намалување на стресот).

Предлагаме БРО да обезбеди квалитетни обуки за наставниците пред имплементацијата на Концепцијата. Обуките да бидат координирани со соодветните факултети и струковите здруженија.

Предлагаме во новата концепција да биде одвоен соодветен простор за талентираниите гимназијалци, работата со нив и да се предвидат можности за нивен дополнителен развој.

На крај предлагаме секоја ЈАВНА РАСПРАВА за секој правилник, закон, концепција да се направи да биде транспарентна и дигитална, како што е тоа во најголемиот дел од Европските држави. На таков начин јавноста ќе има увид во СИТЕ коментари и забелешки, кои јавноста и експертите ги испраќаат до МОН, и ќе се има увид во тоа што од предложеното е имплементирано. Како пример наведуваме линк од јавната дигитална расправа и советување со јавноста за донесување на наставна програма по Македонски јазик и култура во основните и средните училишта во Хрватска.

<https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=29654>

2.5 НАСТАВНИ ПРОГРАМИ

Во овој дел ќе се задржиме само на два сегмента, а тоа се „Резултати од учење“ и „Стандарди за оценување“.

Предлагаме целосно да се ревидираат деловите „Резултати од учење“ и „Стандарди за оценување“ како целосно погрешни и неусогласени со најновите препораки од светските институции, кои го проучуваат образованието. Имено во овие два дела е спомнато дека знаењето ќе биде оценувано преку исходите, односно резултатите од учењето, кои како и стандардите се „дефинираат како мерливи резултати од учењето“

Според Меѓународното биро на УНЕСКО (UNESCO International Bureau of Education), за ваквиот начин на оценување се вели „Оценувањето базирано на резултатите (исходите), од учење ги прави истите, клучен фактор во планирањето и создавањето образовни искуства. Во 1990-тите кога овој пристап се примени во образовниот систем во САД беше прилично контроверзен. Образованието и наставните програми, засновани на резултати подоцна станаа популарни и во други делови од светот. Ваквиот начин на оценување станува особено непродуктивен, ако резултатите станат главни организатори на наставната програма“, што во оваа предлог концепција е случај. Ваквиот начин на оценување денес е напуштен во сите европски држави. (<https://www.ibe.unesco.org/en>).

Дополнително, во резултатите од учење е напишано „За секоја тема/подрачје се наведуваат резултати од учење кои се дефинирани во вид на глобални постигнувања што произлегуваат од изучувањето на темата/подрачјето“. Ваквиот став заедно со ставот од Стандардите за учење: „Тие се дефинираат на најмалку четири нивоа на когнитивни постигања на учениците, согласно Блумовата таксономија (познавање, сфаќање, примена и анализа/евалуација/креирање)“ се целосно погрешни пристапи, кои дополнително ја потценуваат функцијата на наставникот и спротивно на заложите на предлагачите на овој документ за критично размислување, ќе придонесе за поттикнување на „учењето на памет“. Оценувањето од настанокот на образованието до денес е и треба да остане креативен дел на наставникот, и тоа не смее да се одземе од наставниците преку „шаблонизирање“. НЕ ПОСТОИ европски образовен план каде се користат четири нивоа на оценување на секоја тема! Стандардизација на знаењето во европските држави се врши посредно, единствено преку државните испити (матура), на крајот од гимназиското образование.

Како потврда на погоре кажаното го цитираме Алфи Кон (Alfie Kohn), од САД, еден од најголемите експерти и предавачи во областите на образованието и човечкото однесување во моментот, којшто за проблемот на оценувањето во училиштата вели: „Не можеме да придаваме вредност само на она што лесно можеме да го измериме. Мерливите резултати од учењето се најмалку важниот дел во процесот на учењето“

2.6 НАСТАВНА ПРОГРАМА ЗА ГИМНАЗИСКО ОБРАЗОВАНИЕ ВО ХРВАТСКА

Како прилог на оваа реакција го додаваме наставниот план за четиригодишно гимназиско образование во Хрватска, којшто се смета за еден од најуспешните во Европската унија а е донесен во 2019 година.

https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_07_66_1306.html

Истиот е во најголем дел идентичен со гимназискиот план, којшто во моментов е актуелен во Македонија (со главна разлика што во Македонија не постои Класична гимназија). Во програмата стојат, Општа гимназија, Јазична гимназија, Класична гимназија и две природно-математички гимназии. Ако во Хрватска ова е воведено како успешен модел неодамна, а во Македонија истиот модел е воведен пред 20 години, останува прашањето дали има потреба од менување на програмата во гимназиите и уште поважно **што е тоа што навистина треба да се менува?**

Конечно како податок го наведуваме и резултатите од PISA тестирањата во 2022 година каде Хрватска е рангирана на 33 место, додека Македонија е рангирана на 68 место.

3. ЗАКЛУЧОК

Како резултат на сето погоре изнесено, членовите на Друштвото на физичарите на Република Македонија ја отфрлаат Концепцијата за гимназиско образование во сегашната форма како **неприфатлива, лошо изработена и штетна за идните генерации гимназијалци**. Нејзината подоцнежна **квази-имплементација во ваква форма ќе го намали квалитетот на образованието и нивото на знаења на гимназијалците, кое ќе се стекнува во гимназиите во Македонија**, а со тоа ќе се намали и квалитетот на студентите на факултетите во Македонија.

Предлагаме МОН и БРО час покоро да ги земат предвид нашите забелешки и истите да ги имплементираат во новиот документ, или пак, согласно нашите препораки да формираат нов тим, во кој ќе членуваат експерти од наставните факултети и струковите здруженија, за создавање на квалитетен документ кој навистина ќе ги одрази заложбите за квалитетно гимназиско образование.

ДФРМ останува отворено за соработка во следниот период да помогне во креирањето на нов предлог документ за Концепција за средно образование.

Скопје 30.01.2025

Претседател на
Друштвото на физичарите на Република Македонија
проф. д-р Ламбе Барановски

ПРИЛОГ

Наставен план за актуелните гимназиски програми со бројот на работни часови во Република Хрватска

https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_07_66_1306.html

NASTAVNI PLAN* ZA GIMNAZIJSKE PROGRAME S GODIŠNJIM BROJEM SATI

PREDMETNI KURIKULUMI	OPĆA				JEZIČNA				KLASIČNA				PRIRODOSLOVNO-MATEMATIČKA				PRIRODOSLOVNA			
	RAZRED				RAZRED				RAZRED				RAZRED				RAZRED			
	GODIŠNJI BROJ SATI PO RAZREDIMA				RAZRED				RAZRED				RAZRED				RAZRED			
	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.	IV.
OBVEZNI PREDMETI																				
Hrvatski jezik	140	140	140	128	140	140	140	128	140	140	140	128	140	140	140	128	140	140	140	128
I strani jezik	105	105	105	96	140	140	140	128	105	105	105	96	105	105	105	96	105	105	105	96
II strani jezik	70	70	70	64	140	105	105	96	-	-	-	-	70***	70***	70***	64***	-	-	-	-
Latinski jezik	70	70	-	-	70	70	-	-	105	105	105	96	70	70	-	-	70	70	-	-
Grčki jezik	-	-	-	-	-	-	-	-	105	105	105	96	-	-	-	-	-	-	-	-
Glasbena umjetnost	35	35	35	32	35	35	35	32	35	35	35	32	35	35	-	-	-	-	-	64
Likovna umjetnost	35	35	35	32	35	35	35	32	35	35	35	32	35	35	-	-	-	-	-	70
Psihologija	-	35	35	-	-	-	70	-	-	-	35	-	-	-	35	-	-	-	-	35
Logika	-	-	35	-	-	-	35	-	-	-	35	-	-	-	35	-	-	-	-	35
Filozofija	-	-	-	64	-	-	-	64	-	-	-	64	-	-	-	64	-	-	-	64
Sociologija	-	-	70	-	-	-	70	-	-	-	70	-	-	-	35	-	-	-	-	35
Povijest	70	70	70	96	70	70	70	64	70	70	70	64	70	70	70	64	70	70	70	64
Geografija	70	70	70	64	70	70	35	64	70	70	35	64	70	70	70	64	70	70	70	64
Matematika	140	140	105	96	105	105	105	96	140	140	105	96	140	140	175	160	140	140	105	96
Fizika	70	70	70	64	70	70	70**	64**	70	70	70	64	105	105	105	96	105	105	105	96
Kemija	70	70	70	64	70	70	70**	64**	70	70	70	64	70	70	70	64	-	-	-	-
Biologija	70	70	70	64	70	70	70**	64**	70	70	70	64	70	70	70	64	105	105	105	96
Informatika	70	-	-	-	-	70	-	-	-	70	-	-	70	70	70	64	70	70	-	-
Poljтика i gospodarstvo	-	-	-	32	-	-	-	32	-	-	-	32	-	-	-	-	32	-	-	32
Tjelesna i zdravstvena kultura	70	70	70	64	70	70	70	64	70	70	70	64	70	70	70	64	70	70	70	64
Kemija s vježbama	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	140	140	140	128
Geologija	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	64
IZBORNI PREDMETI *****																				
Vjeronauk, Etika****	35	35	35	32	35	35	35	32	35	35	35	32	35	35	35	32	35	35	35	32
Izborni predmet*****	-	70	70	64	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Strani jezik	-	-	-	-	-	-	70**	64**	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Matematika ili Matematika i Informatika	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	70***	70***	70***	64***	-	-	-	-
DRUGI OBLICI NASTAVE																				
Sat razrednog odjela	35	35	35	32	35	35	35	32	35	35	35	32	35	35	35	32	35	35	35	32
UKUPNO TJEDNO	33	34	34	34	33	34	34	33	33	35	35	35	34	34	34	34	33	33	33	33
MEĐUPREDMETNE TEME*****																				
Osobni i socijalni razvoj	izvode se u okviru satnice nastavnih predmeta i sata razrednog odjela				izvode se u okviru satnice nastavnih predmeta i sata razrednog odjela				izvode se u okviru satnice nastavnih predmeta i sata razrednog odjela				izvode se u okviru satnice nastavnih predmeta i sata razrednog odjela				izvode se u okviru satnice nastavnih predmeta i sata razrednog odjela			
Građanski odgoj i obrazovanje	izvode se u okviru satnice nastavnih predmeta i sata razrednog odjela				izvode se u okviru satnice nastavnih predmeta i sata razrednog odjela				izvode se u okviru satnice nastavnih predmeta i sata razrednog odjela				izvode se u okviru satnice nastavnih predmeta i sata razrednog odjela				izvode se u okviru satnice nastavnih predmeta i sata razrednog odjela			
Zdravlje	izvode se u okviru satnice nastavnih predmeta i sata razrednog odjela				izvode se u okviru satnice nastavnih predmeta i sata razrednog odjela				izvode se u okviru satnice nastavnih predmeta i sata razrednog odjela				izvode se u okviru satnice nastavnih predmeta i sata razrednog odjela				izvode se u okviru satnice nastavnih predmeta i sata razrednog odjela			
Održivi razvoj	izvode se u okviru satnice nastavnih predmeta i sata razrednog odjela				izvode se u okviru satnice nastavnih predmeta i sata razrednog odjela				izvode se u okviru satnice nastavnih predmeta i sata razrednog odjela				izvode se u okviru satnice nastavnih predmeta i sata razrednog odjela				izvode se u okviru satnice nastavnih predmeta i sata razrednog odjela			
Učiti kako učiti	izvode se u okviru satnice nastavnih predmeta i sata razrednog odjela				izvode se u okviru satnice nastavnih predmeta i sata razrednog odjela				izvode se u okviru satnice nastavnih predmeta i sata razrednog odjela				izvode se u okviru satnice nastavnih predmeta i sata razrednog odjela				izvode se u okviru satnice nastavnih predmeta i sata razrednog odjela			
Poduzetništvo	izvode se u okviru satnice nastavnih predmeta i sata razrednog odjela				izvode se u okviru satnice nastavnih predmeta i sata razrednog odjela				izvode se u okviru satnice nastavnih predmeta i sata razrednog odjela				izvode se u okviru satnice nastavnih predmeta i sata razrednog odjela				izvode se u okviru satnice nastavnih predmeta i sata razrednog odjela			
Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije	izvode se u okviru satnice nastavnih predmeta i sata razrednog odjela				izvode se u okviru satnice nastavnih predmeta i sata razrednog odjela				izvode se u okviru satnice nastavnih predmeta i sata razrednog odjela				izvode se u okviru satnice nastavnih predmeta i sata razrednog odjela				izvode se u okviru satnice nastavnih predmeta i sata razrednog odjela			